

Subsidie maatschappelijke initiatieven slavernijverleden Europees Nederland

Consultatieverslag

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Inleiding

De Subsidieregeling Maatschappelijke Initiatieven is van 16 februari tot en met 16 maart 2024 openbaar geconsulteerd. Hierop zijn 12 openbare reacties ontvangen en 4 niet-openbare reacties ontvangen. Tevens heeft het Adviescollege Toetsing Regeldruk (hierna: het ATR) de regeldrukgevolgen beoordeeld aan de hand van een specifiek toetsingskader. Hieronder zal worden ingegaan op de thema's die aan de orde zijn gekomen in de reacties op de regeling.

Algemeen

Het ATR concludeert binnen het toetsingskader dat de regeling nut en noodzaak heeft. Echter, is niet duidelijk wat de regeling concreet beoogt met betrekking tot de geformuleerde doelstellingen. Het ATR adviseert om concretere doelen en ambities te formuleren en aan te geven bij welke resultaten doelstellingen worden geacht te zijn gehaald.

De reacties onderstrepen het belang van een subsidieregeling die met en voor de nazaten van tot slaaf gemaakten tot stand komt. Er is zorg dat gevestigde grote organisaties, die niet daadwerkelijk betrokken zijn bij de gemeenschap, (ten onrechte) een grotere kans maken op de subsidiegelden, omdat zij meer ervaring hebben met het schrijven van aanvragen. Uit de reacties komt naar voren dat dit risico wordt verkleind door in de beoordelingscriteria mee te nemen dat bij de ontwikkeling en uitvoering van een initiatief waarvoor subsidie wordt aangevraagd, personen met kennis van taal, cultuur en communicatie van nazaten betrokken worden. En dat reeds gevestigde organisaties diverser zouden moeten zijn. Ten slotte, komt uit enkele reacties voort dat het taalgebruik in de regeling en toelichting ingewikkeld is. In het verlengde hiervan wordt aangegeven om kleine organisaties te helpen met informatiesessies en aanvraagbegeleiding, mede vanwege deze complexiteit.

Reactie van de Staatssecretaris

De Staatssecretaris neemt het advies van het ATR ter harte en heeft in de toelichting op de regeling een extra passage opgenomen met concrete doelstellingen en beoogde effecten. De Staatssecretaris onderstreept het belang van een subsidieregeling die met en voor de nazaten van tot slaaf gemaakten tot stand komt; dat is ook de reden dat er in dialoogsessies door heel Nederland met 270 nazaten is gesproken over het doel van de regeling en welk soort projecten ondersteund zouden moeten worden. Daarnaast is in de voortgangsbijeenkomst van 31 januari in Den Haag met meer dan 70 nazaten en andere betrokkenen gesproken over de opzet van de subsidieregeling. Ook de internetconsultatie zelf is een instrument om de inbreng van nazaten en andere betrokkenen te verzamelen. De Staatssecretaris herkent de zorg dat organisaties, die niet daadwerkelijk betrokken zijn bij de gemeenschap, (ten onrechte) een grotere kans maken op de subsidiegelden. Om dit te voorkomen is in de regeling en de toelichting de weigeringsgrond opgenomen dat een aanvrager geen recht op subsidie heeft als de aanvrager niet geworteld is in de gemeenschap. Op deze manier wordt geborgd dat organisaties en personen met kennis van taal, cultuur en communicatie van nazaten betrokken zijn bij de aanvraag. Ook is er gekozen voor een loting en rangschikking van de aanvragen, zodat er geen *first come, first serve* principe is - en wordt de mogelijkheid geboden aan aanvragers om - indien nodig - binnen nog 2 weken aanvullende informatie toe te sturen. Daarnaast onderschrijft de Staatssecretaris de oproep dat organisaties meer divers zouden moeten worden, maar dat is niet een van de doelstellingen van deze regeling. De doelstelling is om een zo laagdrempelig en toegankelijk mogelijke regeling in werking te laten treden. Om aanvragers te ondersteunen zullen er fysieke en online informatiebijeenkomsten over het aanvraagproces worden georganiseerd en zal er worden gezorgd voor gepaste begeleiding bij het schrijven van de aanvragen.

Vereisten aan de aanvraag

Er wordt aangegeven dat het voor kleine organisaties lastig wordt om voor de subsidieregeling in aanmerking te komen, omdat enkel rechtspersonen aanspraak maken. Zo wordt aangegeven dat grassroots organisaties niet altijd rechtspersonen zijn, maar juist bestaan in het informele circuit. Het maken van een professionaliseringsplan wordt daarom lastig, volgens enkele reacties. Het ATR

adviseert om af te zien van de extra eisen die worden gesteld met betrekking tot de recente jaarrekening en het uittreksel van de Kamer van Koophandel of dit uittreksel door medewerkers van het ministerie op te laten vragen. Daarnaast geven enkele reacties het belang van samenwerken tussen gevestigde organisaties en de overheid om een professionaliseringsprogramma op te zetten die de kleine organisaties ondersteunen. In het verlengde hiervan merkt het ATR op de regeling aan te passen zodat nieuwkomers in aanmerking kunnen komen voor subsidie óf toe te lichten waarom nieuwkomers niet voor subsidie in aanmerking mogen komen. Het ATR adviseert om de regeldrukberekeningen voor Europees Nederland en het Caribisch deel van het Koninkrijk, zoals later toegezonden, op te nemen in de toelichting bij de regeling voor Europees Nederland.

Reactie van de Staatssecretaris

De regeling beoogt dat organisaties in verschillende stadia van ontwikkeling gesubsidieerd kunnen worden, van net begonnen organisaties tot aan zeer professionele organisaties. Daarbij vindt de Staatssecretaris het van belang dat er wel een zekere graad van organisatie is, met een inschrijving in de Kamer van Koophandel kan dat worden aangetoond. Het is dus van belang dat het gaat om een organisatie zoals een stichting, een stichting in oprichting, een vof, of een zzp'er. Alleen natuurlijke personen zijn uitgesloten. De grootte van de organisatie of het aantal jaren dat de organisatie al bestaat, is dus niet van belang. Zogenaemde nieuwkomers komen dus ook in aanmerking voor subsidie. In navolging van het advies van de ATR heeft de Staatssecretaris de regeling zo aangepast dat een recente jaarrekening niet nodig is bij aanvragen tot € 25.000,-. Voor aanvragen boven de € 25.000 wordt de verplichting om een jaarrekening te overleggen wel gehandhaafd, omdat het hier gaat om het verstrekken van grotere subsidiebedragen en de Staatssecretaris inzicht wil in de financiële positie van de aanvrager en de eerdere prestaties van de aanvrager bij het uitvoeren van activiteiten ten behoeve van de betrokken gemeenschappen. In de regeling is artikel 9 zo aangepast dat een uittreksel van de Kamer van Koophandel niet nodig is. De Staatssecretaris merkt op dat de regeling als het ware een professionaliseringsprogramma is nu er subsidie wordt verleend om organisaties in het maatschappelijk middenveld uit de betrokken gemeenschappen te professionaliseren. Het staat de aanvragers daarbij vrij om zelf, binnen de doelen van de regeling, te kiezen op welke wijze zij dit doen, peer-to-peer activiteiten kunnen daar ook onderdeel van zijn.

Ten slotte is, conform het advies van het ATR, in de toelichting van de regeling de regeldruk (administratieve lasten voor de aanvragers) opgenomen.

Doorlooptijd en hoogte van subsidie

Er wordt aangegeven dat het voor kleine organisaties van belang is om structureel gesubsidieerd te worden om een professionaliseringsslag te maken. De termijn van 4 jaar is volgens een reactie een te korte periode. Daarnaast wordt het investeren in het professionaliseren van grassroots organisaties benoemd, waarbij wordt aangegeven dat een eenmalig bedrag van 5000,- euro te weinig is voor grassroots organisaties. Het idee van vervolgsubsidies met een langere doorlooptijd wordt aangegeven.

Reactie van de Staatssecretaris

De Staatssecretaris ondersteunt het belang van professionalisering van organisaties in het maatschappelijk middenveld van de betrokken gemeenschappen. Met deze regeling wordt er geïnvesteerd in het professionaliseren van grassroots organisaties door de professionaliseringsvouchers (subsidieonderdeel 1). Het gaat hier om een regeling die wordt gefinancierd vanuit incidentele middelen. Dit betekent dat er geen structurele subsidies verstrekt kunnen worden, deze zijn dan ook uitgesloten van deze regeling. Activiteiten met een looptijd van langer dan 4 jaar kunnen niet worden gesubsidieerd, nu de subsidieregeling is bedoeld om een impuls te geven aan initiatieven die voldoen aan de doelen van deze regeling. Vier jaar wordt beschouwd als een redelijke termijn waarbinnen de activiteiten kunnen worden uitgevoerd. De Staatssecretaris past de regeling zo aan dat het mogelijk wordt om tweemaal de zogenaemde professionaliseringvoucher aan te vragen. Het staat de organisaties vrij om na de professionaliseringsslag ook aanvragen te doen voor de grote(re) subsidieonderdelen.

Onderwerpen in aanmerking komende voor subsidie

Er wordt in een aantal reacties suggesties gedaan van onderwerpen die in aanmerking kunnen komen voor subsidies. Waaronder het uitvoeren van (wetenschappelijke) onderzoeken waarin

aandacht is voor meer dan archiefmateriaal, zoals muziek, verhalen en andere kunstvormen. Er wordt ook de suggestie gedaan dat lokale comités 30 juni/1 juli ondersteund zouden moeten worden vanuit deze regeling. In een andere reactie wordt er gewezen op het belang van 'prekoloniale' geschiedenissen. Ook wordt er benadrukt dat innovatief ondernemerschap gestimuleerd zou moeten worden, door bijvoorbeeld peer-to-peer programma's te ontwikkelen. In een reactie wordt tevens het ontbreken van het woord 'heling' in de tekst van de regeling benoemd. Heling is naast bewustwording voor nazaten een belangrijk concept. In de reactie werd bovendien verwezen naar de excuses van 19 december 2022 waarin heling ook enkele keren werd benoemd.

Reactie van de Staatssecretaris

De in de toelichting opgenomen domeinen zijn niet limitatief bedoeld; er is dus ruimte voor allerhande projecten en activiteiten die voldoen aan de in de regeling genoemde doelen. De regeling is niet gericht op onderzoek, al kunnen bijvoorbeeld oral history projecten wel in aanmerking komen voor een subsidie. Voor onderzoek heeft de Staatssecretaris andere maatregelen ingezet zoals een veldverkenning over de huidige staat van (wetenschappelijke) kennis over het koloniale en slavernijverleden, een kennisagenda die richting geeft aan toekomst meerjarig onderzoek en het Herdenkingscomité Slavernijverleden dat zich onder andere bezig zal houden met onderzoek. Het Herdenkingscomité Slavernijverleden zal daarnaast ook de opdracht krijgen de lokale comités 30 juni/1 juli financieel te ondersteunen, mits zij aan een aantal voorwaarden voldoen. Die voorwaarden worden nog vastgesteld in overleg met de lokale comités, nazaten en andere betrokkenen. Wat betreft innovatief ondernemerschap, zoals hierboven is beschreven staat het aanvragers vrij om zelf, binnen de doelen van de regeling, te kiezen op welke wijze zij vorm willen geven aan professionalisering en hun ondernemerschap, peer-to-peer activiteiten kunnen daar ook onderdeel van zijn. De Staatssecretaris erkent de behoefte aan heling in de verschillende gemeenschappen. Projecten die de heling in en/of tussen gemeenschappen bevorderen komen ook in aanmerking. De toelichting is daarop aangepast.

Beoordeling en toekenning

Enkele reacties geven aan dat een loting problematisch kan zijn voor kleine organisaties die in aanmerking willen komen voor een voucher, omdat dit niet eerlijk zou zijn. Om voor de aanvrager te vereenvoudigen hoe de toekenning van subsidies zal plaatsvinden, adviseert het ATR de verdeling van de subsidies te vereenvoudigen of voor subsidieaanvragers helder te maken hoe de verdeling plaatsvindt. Daarnaast adviseert het ATR om te bezien of een minder veeleisende aanvraag mogelijk is voorafgaand aan de (eventuele) loting. In een reactie wordt voorgesteld om in de regeling een verdeling vast te leggen voor subsidietoekenningen per gemeenschap. In de reacties wordt het belang van een onafhankelijk advies/beoordelingscommissie met leden die nazaat zijn van tot slaaf gemaakten onderstreept. Tevens moet de uitvoering van de beoordelingsprocedure openbaar toegankelijk zijn, zoals bijvoorbeeld de totstandkoming van de rangschikking.

Reactie van de Staatssecretaris

De Staatssecretaris vindt het van belang dat de wijze van beoordeling en toekenning transparant is. De artikelen 5 en 6 zijn zodanig aangepast dat er nu vier categorieën subsidiabele activiteiten en subsidieplafonds zijn. Op deze manier is het voor aanvragers inzichtelijk in welke categorie zij een aanvraag kunnen doen, wat de vereisten zijn per categorie en op welke manier de aanvraag toegekend zal worden. Daarnaast geeft dit meer inzicht in hoe groot de kans is dat een aanvraag daadwerkelijk wordt toegekend. In de toelichting op de regelingen is verduidelijkt dat er alleen een loting zal plaatsvinden, als er meer aanvragen zijn dan dat er budget beschikbaar is. Voor de aanvraag voor de professionaliseringsvouchers en de subsidies tot € 25.000,- is de lastendruk verlaagd door niet langer een jaarrekening en uittreksel van de Kamer van Koophandel op te vragen. Voordat er wordt geloot, wordt er getoetst of een aanvraag volledig is. De aanvraagvereisten zijn vastgelegd in het Kaderbesluit BZK-subsidies. Onderdeel van deze vereisten is dat de aanvraag voldoet aan de doelen van de subsidieregeling. Onvolledige aanvragen hebben geen recht op subsidie en worden dus niet meegenomen in de loting. Als een aanvraag bij indiening onvolledig blijkt te zijn, heeft de aanvrager 2 weken de tijd om deze nog aan te vullen voordat de loting plaatsvindt. Om de beoordeling op volledigheid te kunnen doen, is inzicht nodig in de activiteiten waarvoor subsidie wordt gevraagd en de wijze waarop de activiteiten een bijdrage leveren aan de doelstellingen van de regeling. Door een deel van deze informatie pas na loting op

te vragen, ontstaat het risico dat er aanvragen worden ingeloot die niet volledig zijn, waarna er opnieuw moet worden geloot. Dit proces zou zich meermaals kunnen herhalen, wat ervoor zorgt dat zowel de ingelote aanvragers als de uitgelote aanvragers pas laat in het traject weten waar ze aan toe zijn. Bij toekenning van de professionaliseringsvouchers volgt overigens een directe vaststelling van de subsidie, waardoor het van belang is dat de informatie volledig is. Ten slotte, op het moment dat een aanvraag is uitgeloot, kan de aanvrager in een volgend tijdvak opnieuw een aanvraag indienen. De administratieve lasten daarvoor zijn zodanig laag, omdat de aanvrager al op de hoogte is gesteld dat zijn aanvraag aan alle vereisten voldoet. De Staatssecretaris neemt het advies van het ATR om een (nog) lichtere toets te doen, dus niet over.

Wat de Adviescommissie betreft, onderschrijft de Staatssecretaris dat de leden daarvan geworteld moeten zijn in de betrokken gemeenschappen en kennis moeten hebben van de ontwikkelingen in de gemeenschappen. In de toelichting op de regeling is opgenomen op basis van welk profiel de leden van de Adviescommissie zullen worden aangesteld. Tegelijkertijd moeten de leden onafhankelijk en zonder last of ruggespraak adviseren. In de toelichting op de regeling is opgenomen dat het advies van de Adviescommissie openbaar zal worden gemaakt. Ten slotte zal de Adviescommissie worden gevraagd om bij het advies rekening te houden met een balans in de subsidietoekenningen per gemeenschap.

Legitimiteit van subsidie

Het ATR beoordeelt dat deze subsidieregeling nut en noodzaak heeft. Het ATR baseert zijn conclusie op onderzoeksrapport "Keten van het verleden" van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden, de kabinetsreactie van 19 december 2022 op dat rapport en het besluit van de ministeriële stuurgroep over de (geografische) verdeling van de beschikbaar gestelde middelen. In vijf reacties worden twijfels geuit over de meerwaarde van de regeling. Een van de reacties geeft aan dat het beschikbare overheidsgeld geïnvesteerd moet worden in andere landsproblematiek.

Reactie van de Staatssecretaris

De Staatssecretaris verwijst voor nut en noodzaak naar de mondeling uitgesproken excuses van de Koning op 1 juli 2023 en de mondeling uitgesproken excuses van de minister-president op 19 december 2022. Het gaat hier om een moreel ethisch gebaar, waarbij het kabinet ook maatregelen heeft aangekondigd om een concrete invulling te geven aan het proces 'achter de komma'. Deze subsidieregeling is een van die maatregelen.

Vervolg

Uit bovenstaande reacties, het ATR-advies, en formele en informele gesprekken is veel informatie opgehaald. De komende weken wordt, tevens in samenwerking met nazaten en andere betrokkenen, de subsidieregeling geactualiseerd. Dit verslag zal worden gepubliceerd op de website van de Internetconsultatie en worden meegenomen in de toelichting van de subsidieregeling. Hierna zal de regeling spoedig worden afgerond en gepubliceerd in de Staatscourant.